

Zkouška náležitě kouzelnické úrovně Knihomilství

Student: Saiph Lacaille

Profesor: Marilyn Cuthbert

Školní rok: Léto 2022

Zadání:

- První otázka je zaměřená přímo na knihy a zní: **Co podle vás dělá knihu knihou?**
- Jsou knihy, které člověku dokážou změnit život. **Je nějaká kniha, která významně ovlivnila život vám? Čím?**
- Kapitolou samou pro sebe jsou **literární žánry**. Jak je vnímáte vy? Ovlivňují vás při výběru knih? Myslíte si, že čtenářům a spisovatelům spíš pomáhají nebo je omezují? A záleží na nich?

Vypracování:

1, Otázka na tělo knihy aneb Co dělá knihu knihou?

„Co dělá člověka člověkem? Je to jeho původ? Způsob, jak přijde na svět?“ – těmito větami začíná i končí film Hellboy z roku 2004, který se mimo jiné snaží najít odpověď na otázku, jaká je definice člověka – a především dobrého člověka. Dochází k závěru, že „nezáleží na tom, jak to začalo, ale na tom, jak to (daný jedinec) ukončí“. Je to definice vskutku zajímavá, ta, která bere v potaz, že živoucí bytost má vlastní rozum a může se rozhodovat. Jak ale máme pracovat s předměty neživými, v nichž se sice život odehrává, ale samy o sobě nemohou rozhodovat? S knihami? Je nakonec jejich původ tím určujícím faktorem?

Knihy nemá vlastní rozum a její existence je závislá na každém, kdo je ochotný ji sepsat, a hned poté každému, kdo je ochotný ji vlastnit (a držet tak při životě). Kniha nemá ani nutně danou formu – může být v pevném přebalu, může existovat jen na útržcích papírů, dnes už možná stačí ji mít napsanou ve wordovském dokumentu v notebooku. Některým dokonce stačí mít příběh v hlavě, aby o něm mluvili jako o „své knize, svém dítěti“. Ani délka není předem nebo jakkoliv pevně daná – existují knihy o tisících stranách, ale též ty, které jich mají třeba jen deset. Podoba, provedení, myšlenka – to

vše je variabilní. Nic z toho nedělá na konci dne knihu knihou, ačkoliv může – znám lidi, kteří za knihu považují jen svazky, které mohou vzít do ruky, očichat je a prolistovat.

V čem tedy můžeme shledat podstatné znaky, které knihu dělají knihou, nejsou-li to primárně její fyzické vlastnosti? Je to její kvalita? Je to zpráva, kterou předává svým čtenářům? Pro některé to možná je ten nejdůležitější aspekt. Jak se ale vypořádat s tím, že pro každého je kvalita subjektivní a každý čtenář má jiné nároky na obsah, stejně tak čte každý čtenář řádky i mezi řádky jiným způsobem? Jak pracovat s celým konceptem preferencí, které se u jednotlivých lidí liší?

Žádnou knihu nelze považovat za méněcennou (což je myšlenka, za kterou si stojím už mnoho let, i když i já mám spoustu knih, které bych nevzala do ruky) – ostatně všechno si najde svého čtenáře a všechno vzniklo z nějakého důvodu, i když mu nikdo krom autora (a nakonec ani on samotný) nemusí rozumět. Co já považuji za brak, může být pro někoho jiného dílem, které mu změní život. Kým jsem, abych soudila myšlenky, které se někomu vpíší do duše? Kvalitní kniha je pro každého něčím jiným; a je to tak dobře, neboť bez tohoto vnímání by knižní trh (a ostatně celý svět) ani nemohl fungovat.

Co tedy dělá knihu knihou? Z mé úvahy mi vychází dvě myšlenky, které se však v praxi mohou klidně vylučovat (samozřejmě ale nemusí): zaprvé je to záměr autora, aby jeho dílo bylo jako kniha vnímáno; zadruhé je to pocit čtenáře, že to, s čím se setkává (aniž by to nutně musel číst), je právě knihou a ničím jiným.

Není nutné soudit knihu podle obalu ani se podívat pod její povrch, abychom s určitostí řekli, zda je či není knihou – záleží jen na vnímání každého z nás, zda vnímáme text (ale nemusí vždy jít nutně o text, viz dětská leporela), kterého se k nám dostává, jako součástí knihy, nebo nikoliv – vždy můžeme uvažovat třeba o náhodných zápiscích, novinách, střípcích, nákupních seznamech, pouličních básních ve formě graffiti – ale v konečném důsledku i tyto sémanticky odlišné pojmy mohou být knihou, pokud je za knihu budeme považovat (nebo z nich knihu můžeme udělat).

Pro mě osobně je tedy definice knihy velmi svobodná – nepotřebuji totiž, aby mě oslovila, ovlivnila či se mi vůbec líbila, abych ji za knihu považovala. Nemám ráda Proces od Franze Kafky a nemám dojem, že by mi četla této klasiky něco dala – přesto toto dílo za knihu považuji a věřím tomu, že záměr autora i mě jako čtenáře mluví jasně – knihu knihou dělá to, že ji za ni oba považujeme, a to nezávisle na sobě i dalších lidech.

2, Otázka na tělo Saiph aneb Která kniha mě ovlivnila?

Knih, které mě ovlivnily, bylo za můj život už opravdu mnoho – dokážu se totiž v každém titulu zarazit nad jedinou větou a dumat nad ní týden (ta aktuální je myšlenka „Vylučuje bezpečí svobodu?“). Jsem člověk, který rád přemýšlí a přijímá různé názory, úhly pohledu, beru to jako prostor k seberozvoji. Ovlivňuje mě tedy nějakým způsobem úplně všechno, co si přečtu, ať už s tím souhlasím, nebo třeba ne.

Často se mi navíc děje, že jsou knihy, které mě srazí na kolena, abych se k nim po letech vrátila s očekáváním, že zažiju stejný pocit, a on se nedostaví – protože jsem daný příběh (a myšlenky v něm) dávno přerostla a posunula se v životě úplně jinam. V každé fázi mého života mě provází a oslovuje něco jiného – což je v pořádku, protože to značí, že se právě někam posunuju, nestojím na místě. (Což o to, někdy se zastavit je v pořádku, ale rozhodně by se to nemělo stát standardem na dlouhé roky.)

Jsou ale knihy, které se mi přirozeně do hlavy zapsaly více – je to třeba 1984 od George Orwella nebo celá trilogie *Hunger Games* (společně s *Baladou o ptácích a hadech*) od Suzanne Collinsové, protože mi nádherně vykreslily fungování totality. Byl to příběh *A hory odpověděly* od Khaleda Hosseiniho, když mi bylo 13, protože se mě dotklo všechno, co nestihlo být vyřčeno, a byla to *Babička* od Boženy Němcové, když mi bylo 17 a já přemýšlela nad tím, co pro mě znamenala ta moje. Byl to *Bílý tesák* od Jacka Londona, když jsem přemýšlela nad svobodou a věrností a důvěrou; byly to spisy Charlese Bukowského v době, kdy jsem hledala smysl života; byl to Michael Cunningham v době, kdy jsem hledala sama sebe. Byly to náhodné střípky z různých knih a od různých autorů po celý můj život. Byly to *Děti z Bullerbynu* i *Harry Potter* v době, kdy jsem byla malé dítě a prožívala příběhy hrdinů, které jsem sama chtěla zažít. Byl to *Eragon* od Christophera Paoliniho, kterého jsem četla loni a který mi ukázal pojetí svobody v novém světle. (Ano, nezdá se vám to. Já se kolem té svobody motám tak nějak pořád. Je to pro mě silné téma – protože *Svoboda není levná věc.*)

Nedokážu jmenovat jedinou knihu a nedokážu být konkrétnější. Jsem vděčná celé pestré mozaice děl, které jsem měla tu možnost číst, za to, že mě utvářela a provázela životem v dobách, kdy jsem jednu z jejích částí zrovna potřebovala. Jsem vděčná knihám za to, že existují a mají sílu a potenciál měnit životy lidí. I když je jejich četba někdy nedobrovolná, mohou promlouvat, a to velmi hlasitě. I když je člověk někdy nechce slyšet.

3, Otázka na tělo knih aneb Jak se to má s žánry?

V literatuře rozlišujeme literární druhy (lyrika, epika, drama plus lyricko-epické žánry) a literární žánry (ty slouží k dalšímu dělení literárních druhů, pod lyrikou bychom například našli ódu, sonet nebo třeba elegie). Každý z těchto literárních žánrů

se dle vyučujících jazyka českého na školách vyznačuje určitými rysy, které daný text musí (nebo by měl) obsahovat – u anekdoty je to třeba výrazná pointa, v baladách se obvykle setkáváme s tragickým zakončením.

Snaha veškeré texty zařadit do určitého „boxu“ a držet se při jejich tvorbě i četbě určitého schématu však vede ke třem různým jevům – zaprvé se čtenáři stávají línějšími, protože autoři neexperimentují (tím pádem čtenáře nečeká žádné překvapení, čtou pořád dokola tu samou šablonu, předvídají styl autora i děj), zadruhé to autorům může svazovat ruce (což by se v žádné tvorbě dít nemělo, protože tvorba je ve své podstatě svobodná, nebo by alespoň měla být), zatřetí to vede k tomu, že jsou někteří „těžko popsatelní“ – toto ale není chyba daných tvůrců, nýbrž společnosti, která má potřebu si je někde zařadit, aniž by přihlížela k jejich individualitě.

Dělení na literární žánry samozřejmě svůj smysl má, jinak by k němu vůbec nedocházelo – je pak jednodušší se vyznat v knižních nabídkách a knihovnách a najít titul, který se čtenáři opravdu bude líbit, existují totiž samozřejmě lidé, kteří preferují povídky nad poezií a do sekce s Vítězslavem Nezvalem by nezavítali ani omylem. Všichni mají oblíbené literární druhy, žánry (nebo třeba autory, témata) – a je naprosto přirozené, že vyhledáváme dle nich, abychom čas strávený s knihou opravdu prožili, nejen přežili. Pro čtenáře je dělení na literární žánry rozhodně přínosné, nesmí se v nich ale utopit.

Je ale podle mě důležité (nejen v knihách, nejen při čtení) umět vykročit ze své bubliny a dát šanci něčemu jinému. Nezapomínat na to, že existují i díla mimo ty, co čteme nejraději; že existují autoři s myšlenkami, se kterými nemusíme úplně souznít. A dát jim jednou za čas šanci, abychom měli prostor se učit a růst.

Jsem člověk, který vnímá jako jednu ze svých nejdůležitějších úloh neustálý progres, ten ale nemusí vůbec souviset s velkými činy a posuny. Někdy je to uvaření nového jídla, jindy přijetí nové myšlenky, konfrontace s něčím, s čím nesouhlasím, zkouška něčeho, co mi nesejde, abych věděla, že to není má cesta – a to se mi promítá i do výběru knih a toho, jaké literární žánry si chci přečíst. Nejednou se mi navíc stalo, že jsem byla překvapená skvostem, který jsem našla, ačkoliv bych mu jindy šanci nedala – takhle jsem tři léta zpátky zjistila, že *Drahokamy* od Kerstin Gierové vůbec nejsou pouhou „teen romancí“ nebo že dramata Antona Pavloviče Čechova (především *Racek*) mají hloubku a obrovský přesah, ačkoliv ruskou literaturu příliš v lásce nemám a dramata též nečtu nijak často (v obecné rovině si mě více získala třeba díla francouzských autorů). Rok a půl zpátky jsem si přečetla Borovského a Čelakovského *Epigramy* – a pořád cítím, kolik to ve mně zanechalo, ačkoliv jsem nikdy předtím ani potom žádné jiné epigramy nečetla.

Co se ovšem týče pisálků, autorů a spisovatelů, myslím si, že celé pojetí literárních žánrů mnohé z nich určitým způsobem omezovat (a svazovat) může – protože málokdo je tak originální, aby se nedržel šablon, málokdo si věří, málokdo opravdu umí experimentovat, dát na papír cokoli, co z něj přímo vychází, aniž by hleděl na jakési „formální požadavky“. Ty ani nemusí nutně vnímat jako důležité on sám – mnohdy to požadují nakladatelství, pokud autor skutečně chce, aby jeho dílo vyšlo knižně.

Na druhou stranu, dnešní doba poskytuje mnoho způsobů, jak neztratit na autenticitě a stejně své dílo nechat spatřit oči světa – dá se vydat jako e-book, dá se publikovat po částech na sociálních sítích, lze využít autorských portálů jako je AO3, případně se dá kniha vydat samonákladem, ten už totiž v dnešní době nevychází finančně likvidačně.

Kdo umí vykročit ze zajetých schémat a představ, obvykle bývá velmi úspěšný – vezměme třeba Erbenovu Kytici, v níž pracuje i s baladami, které končí šťastně (konkrétně Poklad), díla Haruki Murakamiho nebo povídky spadající pod „finské podivno“ (které částečně připomínají magický realismus). Kdo umí šokovat, zaujmout, nadchnout něčím novým, ten si obvykle získá čtenáře a jejich sympatie (někdy též antipatie, na čemž není ve své podstatě nic špatného – i špatná reklama je reklama).

Suma sumárum, na literárních žánrech záleží a nezáleží zároveň. Vždy záleží, z jakého úhlu pohledu se na ně člověk dívá. Je ale dobré mít na paměti, že hranice mezi žánry nemusí být pevné a určující, že je třeba je brát s rezervou, protože mají hromadu rezerv, a že nemusí definovat ani autora, ani čtenáře, kteří po nich sahají.